UNDP BAŞKANI KEMAL DERVİŞ:

"İnsanlarımızı yeterli ölçüde eğitemedik"

UNDP Başkanı Kemal Derviş "Türkiye, Türk parasının değerlenmesi ile alım gücü paritesine göre hesapladığımız zaman bile gerçekten tam manasıyla orta gelirli bir ülke, artık az gelişmiş ülke demememiz lazım."

→ **Hazırlayan: Gülder DEMİR -** gulder.demir@dunya.com



Türkiye'de bir dönem Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapan, şimdi yoksullukla mücadele ve temel altyapı gereksinimlerini karşılamak amacıyla Birleşmiş Milletler ülkelerinin katkılarıyla kurulup desteklenen, çeşitli altyapı ve sosyal projelere parasal yardımda bulunmanın yanında, bölgesel kalkınma projeleri de tasarlayan BM Kalkınma Programı'nın (UNDP) Başkanı olan Kemal derviş En Az Gelişmiş Ülkeler Toplantısı için İstanbul'aydı. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Başkanı (UNDP) Kemal Derviş ile , Türkiye'ye yönelik güncel sorunlar üzerine bir söyleşi gerçekletirdik.

● Kalkınma deyince ne anlaşılmalı?

Kalkınmayı bir cümlede tanımlayın deseniz, kalkınma çalışma çağında olan her insanın üretken olabilmesidir. Üretim alanının olması, insanların çalışabilmesi aynı zamanda üretken biçimde çalışmaları, yani verimliliğin yükseldiği bir ortamda çalışabilmeleri, çalışabilmek için yeterli eğitim almış olabilmeleri. Eğitimi olmayan bir insan çalışsa bu üretkenliği gösteremez.

Dolayısıyla kalkınma eğitimle, üretimle, üretkenlikle ilgili ve tabi kurumlarla ilgili. İnsanın tek başına çalışması mümkün değil, belki sanatkar tek başına üretebilir, çalışabilir. Her birey küçük büyük bir kurum içinde çalışıyor. Piyasa da bir kurumdur. KOBİ'nin bile belli bir kurumsal yapı içinde çalışmayı hedef alabilmesi gerekiyor. Hukuk sisteminin işlemesi gerekiyor. Mahkemelerin hızlı çalışması gerekiyor. Bütün bu kurumların işlediği bir ortama kalkınmış bir ortam diyebiliriz. İnsanların üretken olduğu, gerçekten yararlı şeyler yapıp, yararlı şeyler ürettiği bir toplum kalkınmış olur. Neticede kalkınmanın esas amacı nedir? Mutlu insanlar topluluğu yaratmak. Bu mutluluk içinde gelir düzeyi var, ama aynı zamanda özgürlük var, karşılıklı saygı, hoşgörü, sağlık ihtiyaçlarının iyi bir şekilde sağlanması var, kültürel ihtiyaçlar var, emniyet çok önemli yani keyfi bir devlet değil hukuk devleti. Bütün bunlar mutluluğun bence boyutları.

Gelir düzeyi bu saydıklarımın içinde önemli bir parça. Hiçbir alım gücü olmayan bir insanın mutlu olması zor, ama bu da yeterli değil. Mutluluk o anlamda kalkınmış olmak siyasi boyutları da içeriyor.

● **2006 BM İnsani Gelişme Endeksi'nde Türkiye 94. sırada yer aldı, sizin bu konudaki görüşünüz nedir?**

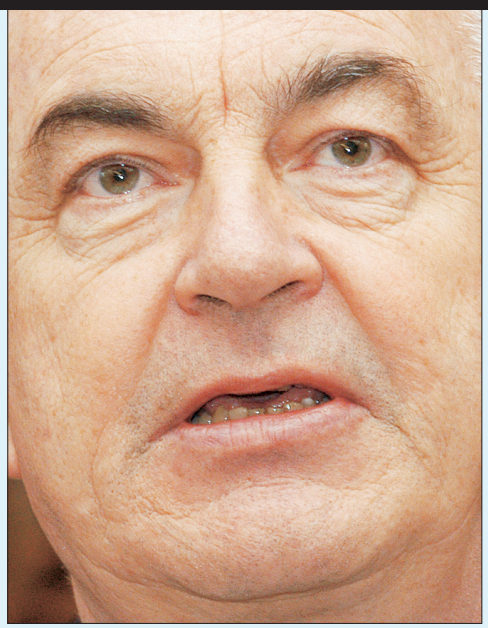
Bu sıra tabii çok sevindirici bir sıra değil. Bulgaristan, Romanya, birçok Akdeniz ülkesi bizim önümüzde. Bizim eğitimde hala ciddi eksikliklerimiz var. Son on yılda Türkiye hakikaten eğitimde belli bir mesafe kat edildi ama uzun yıllar insanlarımızı yeterli ölçüde eğitemedik. Belki de 60-70'li yılların en büyük eksikliği bu. Hâlâ okuma yazma oranı yavaş. Kızlarımızın eğitiminde ciddi sorunlar var. Sağlıkta da ciddi sorunlar devam ediyor. Anne ölümleri, doğan çocukların yaşayamaması gibi nedenlerle aslında gelir düzeyimizin daha altında bir insani gelişme endeksimiz var. Son yıllarda belli bir düzelme var fakat çok gecikmiş durumdayız. Örneğin bir Kore ile kıyasladığımızda Kore eğitim sorununu otuz yıl önce halletmiş. Biz yeni yeni sekiz yıllık eğitimi getiriyoruz bir an önce 12 yıl olmasında yarar var. Eğitimdeki eksiklik sağlığa da yansıyor.

● **Gelişmiş olan ülkeler, gelişmekte olan ülkeler, az gelişmiş ülkeler ve en az gelişmiş ülkeler diye sıraladığımızda Türkiye bunlar içinde nerede?**

Türkiye artık orta gelirli bir ülke konumuna geldi. Brezilya, Tayland gibi ülkeler arasında bordonun en üst düzeyinde değil ama tam orta yerinde bir ülke durumunda. Bu duruma son yıllarda geldik. Neye göre ölçüldüğüne çok dikkat etmek lazım ama tabii Türk parasının değerlenmesi ile alım gücü paritesine göre hesapladığımız zaman bile gerçekten tam manasıyla orta gelirli bir ülke, artık az gelişmiş ülke demememiz lazım. Diğer ülkelerle kıyasladığımız zaman bir de Türkiye'nin şöyle bir özelliği var, örneğin Macaristan, Polonya gibi ülkeler kişi başına gelir açısından bizden daha zengin. Ama tarım sektörünü saymadığınız zaman yani sadece imalat sanayisini saydığınız zaman Macaristan ile aşağı yukarı biriz, ortalama gelir açısından Romanya'dan, Bulgaristan'dan iyi durumdayız. Dolayısıyla gelir düzeyimizde hâlâ çok önemli olan tarım sektörünün yeterli ölçüde verimli olmaması gelir ortalamamızı ciddi bir şekilde aşağı çekiyor. Tarımdaki yapısal sorunlar ve tarımdaki verimlilik Türkiye'nin önemli bir sorunu.

● **Türkiye küreselleşen ekonomide hangi noktada?**

Türkiye dünya piyasalarından yararlanmada oldukça başarılı. Türkiye'nin ciddi bir hammadde



kaynağı olmadığı için ister istemez üretip satması lazım. Satınca da bütün bir dünyaya satmak gerekiyor. Yani belli bir piyasaya bağlı olup, ondan sonra o piyasada sorun yaşandığında zor duruma düşmemek için Çin'den Avrupa'ya, Güney Amerika'dan Amerika'ya, Japonya'ya kadar her tarafa ürettiğiniz malları, hizmetleri satabilmeniz lazım. Bunu büyük ölçüde yapıyoruz. Türkiye'nin ihracatı bu yıl yüz milyar dolara yaklaşacak, bu çok sevindirici bir olay. Dolayısıyla, Türkiye üretip satmak konusunda nispeten başarılı. Tabii ikinci bir şey de mümkün olduğunca iyi fiyata satmak. O da tabii bir marka, pazarlama meselesi. Ürettiğiniz bir malı seçerken orta ve uzun vadedeki piyasa durumunu düşünmeniz lazım. Herkesin sattığı bir malı ürettiğinizde fiyatı düşüyor, tabii kâr edemiyorsunuz. İşçiye de ücret ödeyemiyorsunuz ve satsanız bile çok başarılı bir üretim olmuş olmuyor. Daha ileri teknojilerle, daha iyi marka, daha iyi fiyatla satabileceğiniz malları ürettiğiniz zaman küreselleşmenin o büyük boyutlu pazarından azami derecede yararlanmış oluyorsunuz.

● **Türk insanı yabancı sermaye konusunda bazı endişeler taşıyor, sizce yabancı sermaye karşısında duyulan endişeler gerçekçi mi?**

Yabancı sermaye her yerde tartışılan bir konu, Fransa'da, Amerika'da. Hiçbir toplum her şeyin yabancılar tarafından alınmasını çok hoş karşılamıyor, ayrıca her şey de satılmıyor.

Bugünkü küresel ekonomide sermaye, hareketli bir sermaye, alınıp satılıyor. Eğer bu modelin içindeyseniz mümkün değil her şey Türk vatandaşlarının malı olsun demek. Hiç kuşkusuz dış üretime gelen, teknoloji getiren, piyasalarda daha fazla mal satmamıza yol açan yabancı sermayeyi kabul etmemiz, hatta buna sevinmemiz lazım. Çünkü yabancı sermaye iş yaratıyor, iş alanı yaratıyor, üretim yaratıyor, ihracatımıza yol açıyor. Dolayısıyla bu yararlı bir sermaye. Ama bazı sektörlerde de biraz dikkatli olmak lazım. Finans sektörü, banka sektörünün tamamıyla yabancılar tarafından satın alınmasını doğru bulmuyorum. Yabancı sermaye payı Türk Bankacılık Sektörü'nde çoğaldı, bir ara hiç yoktu. Bankacılık çok hassas bir sektör. Özellikle bir olumsuzluk anında, bir kriz anında Türk sermayesi yoğunluklu bankanın bulunması bence önemli. Her zaman Türk Devleti yabancı sermayeyi de Türk sermayesini de denetleyebilir. Ama hiçbir toplum tümüyle finans sektörünün yabancı sermayeye gitmesini kolay kolay kabul etmez, bizim de kabul etmememiz gerekir. Şu anda Türkiye finans sektörü o noktaya gelmedi, bir endişe, rahatsızlık duymamak gerekir fakat dikkatli olmakta yarar var.

● **Son olarak sıcak para konusunda görüşünüzü alabilir miyiz?**

Sıcak para kesinlikle tehlike olmaya devam ediyor. Türkiye'ye giren sermayenin artık yarısı üretimle geliyor. O iyi bir şey, sevinmek gerekiyor. Türkiye'de pozisyon alan insan aslında Türkiye'nin menfaatine. Yabancı bir yatırım aynı zamanda Türkiye'nin geleceğine de yatırımdır diye düşünüyorum ben. Sıcak para çok farklı bir olay. Üç hafta, üç ay geleyim bir kazanç edineyim ondan sonra çıkıp gideyim diyenler bunlar. Çeşitli açılardan bunu denetlemek gerekir. Bankaların sermaye pozisyonlarına dikkat etmek, açık pozisyonlarına, hatta şirketlerin açık pozisyonlarına biraz daha fazla dikkat etmek, aynı zamanda piyasalarda risk unsurlarını azaltan enstrümanları kullanmak gerekiyor. Yabancı sermayenin Türkiye'ye girişinde bir nevi vergiyi 2003'de koymak yararlı olduğuna inanıyordum, ama bunun zamanı şimdi geçti.

Kemal Derviş: "Oyunun Kuralları Daha Az Gelişmiş Ülkeleri Desteklemelidir"

Birleşmiş Milletler (BM) Kalkınma Programı Başkanı Kemal Derviş, uluslararası kuralların güçlüler tarafından yapıldığını belirterek, oyunun kurallarının daha az gelişmiş ülkelerin kalkınmasını desteklemesi gerektiğini söyledi

İstanbul'da gerçekleştirilen En Az Gelişmiş Ülkeler Toplantısı Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nun (DEİK) sabah kahvaltısında konuşan BM Kalkınma Programı Başkanı Kemal Derviş, ekonomide neler olup biteceğini tahmin etmenin zor olduğuna değinerek, bunu bir örnekle anlattı. Derviş, "1977-78 yıllarında bir arkadaşımla, Türkiye ihracatının 1,2 - 1,3 milyar doların üzerinde olup olmayacağı konusunda iddia girmiştik. Aradan geçen bu zaman diliminde ise 100 milyar dolar ihracat seviyesine ulaştık. Bu, ekonomide neler olup biteceğini kestirmenin ne kadar zor olduğunu gösteriyor" dedi.

Derviş, "En az gelişmiş ülkeler ve onların arasında en zayıf olanlara bakarken, doğru politikalar ve uluslararası destekle 30-40 yıl gibi bir süre zarfında büyük bir zaaf ve yoksulluktan, gerçek bir kalkınma ve varlığa, refaha ulaşabileceğimizi akılda tutmalıyız" diye konuştu. Günümüzde yoksulluğu ortadan kaldırmak için gerekli teknoloji ve know-how'ın bulunduğunu vurgulayan Derviş, sahip olunan teknoloji ve kaynaklar akılda tutulduğunda iki milyar kişinin aşırı yoksulluk içinde yaşaması için hiçbir neden bulunmadığını, bunun nasıl yapılacağının bilindiğini söyledi. Derviş, "ulusal ve uluslararası engellerin 20 yılda aşılabilmesi durumunda daha az gelişmiş ülkelerin de çok iyi kalkınma düzeyine ulaşabilir" dedi.

ULUSLARARASI KURALLAR GÜÇLÜLER TARAFINDA YAPILMAKTA

Uluslararası ve ulusal düzeyde özel sektörün katılımı olmadan böyle bir kalkınmanın mümkün olamayacağını ifade eden Derviş, özel sektör faaliyetlerinin, büyümenin motoru olması gerektiğini savundu. Derviş, "Bu etkinlik çerçevesinde az gelişmiş ülkeler ile Türk özel sektörünün bir araya gelmesi önemli bir fırsattır. Yirmi yıl önce Türk özel sektörünün bu ülkeleri tanımadığını ancak, sektörden bu ülkelerle ticaret yapmak isteyenler oluyordu. Bunun için buna izin verecek ulusal koşulların oluşması, hukuk devleti, saydamlık, iyi yönetişim gibi özelliklerin oluşmasında önem taşıyor" şeklinde konuştu.





"Bu hukuki altyapının yanı sıra uluslararası sistemde oyunun kuralları daha az gelişmiş ülkelerin kalkınmasını desteklemelidir" diyen Derviş, "Burada kat edeceğimiz çok mesafe vardır, çünkü uluslararası kurallar güçlüler tarafından yapılmaktadır. Müzakere gücü onlara aittir. Ticaret alanına bakarsa, ikili müzakere pozisyonlarına geçtiğimizde güçlülerin kendi görüşlerini dayatmaları çok daha kolaydır. Bu yüzden ticaretin liberalizasyonuna çok taraflı bir yaklaşımın çok önemli olduğunu düşünüyor ve bu yüzden Doha raunduna da büyük önem atfediyorum" dedi.

Çevre konusunda da çok taraflılığın büyük önem taşıdığını söyleyen Derviş, BM'in bu noktada önem taşıdığını, organizasyon, etkinlik, mükerrer faaliyetler gibi çeşitli sorunları bulunsa da BM'nin bir çerçeve oluşturarak, eşit üyeler olarak bir araya gelme fırsatının çözüm bulmada önemli olduğunu ifade etti.